

РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 32 (327)

Катерина Барбашина,

аспірантка кафедри міжнародних відносин,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,

barbashina.e.r@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-3545-2803

DOI 10.29038/2524-2679-2023-01-6-17

**СТАНОВЛЕННЯ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГЕОПОЛІТИЧНОГО
ВЕКТОРА ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ**

Досліджено особливу роль, яку Франція відіграє в Європейському регіоні. Незважаючи на стрімку динаміку в різні історичні періоди, політика Франції залишалася послідовною; вона прагне зберегти домінування в Європі. Вплив у регіоні додає Франції міжнародної ваги, можливість впливати на міжнародну політику, вести незалежний зовнішній курс та задовольняти національні інтереси. На початку 1990-х років у зв'язку з геополітичними змінами, а саме завершенням «холодної війни», появи нових держав у Центрально-Східній Європі, зникнення біполярної міжнародної системи, активізувалося будівництво нової європейської структури, у якій Франція посіла провідне місце з чітко виокремленими геополітичними інтересами. Закінчення «холодної війни», глибока трансформація геополітичної структури системи міжнародних відносин докорінно змінили умови міжнародної діяльності Франції. Вона постала перед потребою визначити своє місце в новій постбіполярній системі. Франція проводить багатовекторну політику, відіграючи провідну роль у міжнародних подіях, створює власні сфери впливу. Прагнення утриматися на політичному «олімпі» створює ґрунт для швидкої орієнтації та зміни векторів, які, передусім, спрямовані на побудову міцної зовнішньої політики. У цих умовах дослідження геополітичних векторів розвитку Французької Республіки є необхідним елементом визначення статусної особливості Франції в планетарному масштабі та в системі регіональних взаємозв'язків. Пошук Францією нових шляхів самореалізації в масштабі світової системи міжнародних відносин та прагнення до активних дій на міжнародній арені обумовили діяльність французьких президентів щодо визначення нових геополітичних векторів розвитку.

Ключові слова: геополітика; Франція; геостратегія; зовнішня політика; міжнародні відносини.

Kateryna Barbashyna,

Oles Honchar Dnipro National University,

ORCID ID: 0000-0002-3545-2803

FORMATION AND TRANSFORMATION OF THE GEOPOLITICAL VECTOR OF THE FRENCH REPUBLIC

The study is devoted to the special role that France plays in the European region. Despite the rapid dynamics in different historical periods, the policy of France has remained consistent, it seeks to maintain its dominance in Europe. Influence in the region adds international weight to France, the ability to influence international politics, lead an independent foreign course and satisfy national interests. In the early 1990s, in connection with geopolitical changes, namely the end of the Cold War, the emergence of new states in Central-Eastern Europe, the disappearance of the bipolar international system, the construction of a new European structure intensified, in which France took a leading place with clearly defined geopolitical interests. The end of the “Cold War”, the profound transformation of the geopolitical structure of the system of international relations fundamentally changed the conditions of France’s international activity. She faced the need to determine her place in the new post-bipolar system. Therefore, France pursues a multi-vector policy, playing a leading role in international events, and creates its own spheres of influence. The desire to stay on the political “Olympus” creates the ground for a quick orientation and change of vectors, which, above all, are aimed at building a strong foreign policy. In these conditions, the study of the geopolitical vectors of the development of the French Republic is a necessary element of determining the status peculiarity of France on a planetary scale and in the system of regional relationships. France’s search for new ways of self-realization on the scale of the world system of international relations and the desire for active actions on the international arena determined the activity of French Presidents in determining new geopolitical vectors of development.

Key words: geopolitics; France; geo-strategy; foreign policy; international relations.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Франція є постійним членом Ради Безпеки Організації Об’єднаних Націй, великою державою Європейського Союзу,

Середземноморського союзу, учасником «великої сімки» провідних індустріальних держав світу та «великої двадцятки». Франція також залишається впливовою державою, засновницею процесу європейської інтеграції й відіграє провідну роль у сучасному розвитку Європейського Союзу. Історія новітніх розширень Євросоюзу підтвердила, що від позиції Франції залежить прийняття стратегічних рішень щодо подальшого розвитку об'єднаної Європи. Отже, дослідження формування геополітичного вектора Франції, який лишається актуальним і на сьогодні, становить суттєвий науковий та практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Феномен геостратегічного розвитку Франції влучно висвітлено в роботах Шарля де Голя «Discours et messages» та «Mémoires d'espoir». Жорж Помпиду та Жискар Д'Естен також розкрили питання стратегічних інтересів Франції у своїх працях («Entretiens et discours» і «Deux français sur Trois»). Потрібно також відзначити дослідження Юберта Ведріна «Le mondes de François Mitterand».

Мета статті – узагальнення досвіду Франції, який вплинув на формування геополітичного вектора країни через конкретику політичних, економічних, безпекових та гуманітарних інтересів.

Методика дослідження. Дослідження найбільше спирається на проблемно-хронологічний метод – для з'ясування причин, мотивів, інтересів, якими керувалася Франція на шляху становлення геостратегічного вектора. Використовується також геополітичний підхід, системний, структурно-функціональний, історичний метод, а також метод аналізу документів.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Шістдесяті роки ХХ ст. визначили розвиток геостратегії Франції на нових засадах, коли президентом країни став Шарль де Голль. Адже його прихід до влади докорінно змінив як зовнішню, так і внутрішню політику Франції. Діяльність де Голя на посаді президента була покликана подолати наслідки «атлантизму», який фактично перетворив Францію на залежну державу, та відновити її велич [1, с. 442–474]. Він здійснив низку антиатлантистських кроків: Франція вийшла з НАТО, де домінували США та виробила власний геополітичний кодекс, який заклав основи славнозвісної геостратегії V Республіки.

Дослідження фундаментальних принципів та настанов «голлістського геополітичного кодексу» є ваговою складовою частиною цілісного аналізу еволюції геополітичних векторів розвитку Франції, яка варта особливої уваги.

Відправні ідеї Шарля де Голля знайшли своє концентроване вираження в концепції «національної величі», яка є основою всієї політичної філософії геополітичного кодексу голлізму. Франція лише в тому разі є Францією, якщо вона перебуває в перших рядах. «Франція, позбавлена величі, перестає бути Францією», – говорив де Голль [1, с. 253–265].

Одним із ключових принципів геополітичного кодексу Шарля де Голля непорушно пов'язаним із доктриною «національної величі», можна назвати принцип національної незалежності: «... він є історичним заповітом голлізму ... прагненням ствердження могутності держави у міжнародному контексті». Спростовуючи численні обвинувачення в націоналізмі й шовінізмі, де Голль писав: «Що таке незалежність? Це, безумовно, не самоізоляція, не вузько зрозумілий націоналізм. Країна може бути частиною такого Альянсу, як Атлантичний, і при цьому залишатися незалежною. Країна може бути частиною такого економічного об'єднання, як Спільний ринок, або такого політичного союзу, як об'єднана Європа, створити яку ми прагнемо, і залишатися незалежною. Бути незалежною – значить не бути підлеглою іноземній державі»[2, с. 1163].

Звісно, одним з атрибутів національної незалежності виступає володіння ядерною зброєю. Відсутність у Франції цієї зброї, а також ядерна монополія США були, за переконанням де Голля та його послідовників, найбільшими причинами залежності. У цих умовах ядерна зброя розглядалася французькими керівниками як гарант національної незалежності, що надавала державі повну свободу дій як у політичному, так і у військовому контексті [3, с. 112–122].

Політика генерала де Голля була спрямована на трансформацію світової і європейської системи шляхом подолання їхнього біполярного характеру й створення нової структури міжнародних відносин. По-перше, йшлося про трансформацію й підвищення ролі держав на міжнародній арені на противагу блоковим й інтеграційним структурам; по-друге – про трансформацію євроатлантичних відносин, створення в Європі «третьої світової сили на чолі із Францією»; по-третє – про подолання конфронтаційної логіки відносин Схід–Захід, подолання розділу Європи й створення нового європейського порядку, заснованого на принципах безпеки й колективної рівноваги.

Найбільш важливими положеннями геополітичного кодексу Франції, на нашу думку, стала формула «Європа Держав» або «Європа Націй». Держави Західної Європи, як вважав де Голль, повинні тісно співпрацювати одна з одною без створення наднаціональних інститутів і втрати національної самобутності. Співробітництво всієї Європи, за

формулою де Голля, означало співпрацю держав, виходячи з національних інтересів кожної. У цьому де Голль убачав засіб для протистояння впливу США [4, с. 303].

Переконавшись у тому, що із всіх країн Західної Європи лише Франція прагне до обмеження впливу США, де Голль вважав її єдиною західноєвропейською державою, здатною відстоювати безпосередньо європейські інтереси [5, с. 129].

Останньою, проте не менш важливою формулою Шарля де Голля в геополітичному кодексі стала концепція «Континентальної єдності Європи». У її основі – формули: «Європа Держав» – «Європейська Європа» – «єдина Європа від Атлантики до Уралу». Ця концепція де Голля окреслила структурні, змістовні, геополітичні та інструментально-функціональні параметри єдиної Європи. У стратегічному плані цей проєкт мав на меті подолати розкол Європи, «Ялтинську змову», «Холодну війну» та блокове протистояння. Він мав сприяти зближенню Західної й Східної Європи, внутрішній еволюції країн Східної Європи та поступовому формуванню на базі «західноєвропейського ядра» («третьої сили») «великої єдиної Європи», відновленню її лідерських позицій у сучасному світі.

На початку 70-х років, коли президентом Франції став Ж. Помпіду, він висунув формулу «наступність та оновлення», яка вказувала на прагнення керівництва держави дотримуватися теоретико-концептуальних настанов геополітичного кодексу де Голля, але з частковим переглядом його окремих положень.

У його основі, як і раніше, були національні інтереси Франції та утвердження величі Франції насамперед у Європі. Зберігаючи пріоритет національних інтересів та фактора сили в зовнішній політиці Франції, Ж. Помпіду був переконаний що лише сильна Франція спроможна брати участь у європейському будівництві, не втрачаючи своїй самобутності й не приносячи в жертву власні національні інтереси. Визначаючи шляхи та засоби досягнення цієї мети, Ж. Помпіду виходив із того, що Франція є державою середніх розмірів. «Дії Франції, відзначав Ж. Помпіду, яка є сьогодні країною середнього типу, є простими й очевидними. Спочатку насамперед розвивати наші демографічний, економічний і військовий потенціали, достатні для того, щоб її поважали» [6, с.123]. Одним із головних стратегічних завдань президента стало поглиблення відносин із західноєвропейськими сусідами Франції, про що свідчить його формула створення «європейської конфедерації».

Водночас на зміну деголльської політики формування «третьої сили» прийшло прагнення зміцнити відносини з обома наддержавами – США й СРСР. Визнаючи політичне лідерство США в західному світі, Ж. Помпідю вимагав від американського керівництва відмовитися від політики диктату стосовно своїх союзників та партнерів. Однак потрібно зазначити, що корегування геополітичного кодексу Шарля де Голля, яке відбулося під час президентства Ж. Помпідю, не означало, що один із головних його принципів – трансформація системи міжнародних відносин на основі багатосторонньої рівноваги був відсунутий на задній план. За час свого перебування при владі Ж. Помпідю забезпечив V Республіці одне з провідних місць у європейському та світовому міждержавному діалозі. Однак його раптова смерть 2 квітня 1974 р. поставила питання про майбутнє Франції у світовому геополітичному просторі. Обрання на президентську посаду Валері Жискар д'Естена, який не був голлістом, поставило питання про майбутнє геополітичного кодексу голлізму [7].

Отже, ми бачимо, що геополітична доктрина, створена де Голлем мала кардинальний вплив на еволюцію геостратегії Франції. Вона призвела до піднесення ролі Франції у світі та зміцнення її позиції в європейському геополітичному просторі. Починаючи з 1970-х років, геостратегія Франції зазнала значних змін і перетворень. Заперечення та ігнорування Валері Жискар д'Естеном довгострокових завдань, закладених у геополітичному кодексі де Голля, не могли не позначитися на окремих положеннях геостратегії V Республіки. Розроблені республіканською партією, лідером якої був Валері Жискар д'Естен, зовнішньополітичні установки багато в чому суперечили деголлівським принципам. У роки правління В. Жискар д'Естена до Франції приходить розуміння неспроможності відігравати роль великої держави у світовому геополітичному середовищі, як прагнув Шарль де Голль. У той самий час В. Жискар д'Естен ставив доволі амбітне завдання: Франція має бути в «головній групі держав середнього рівня», інакше кажучи, «Франція повинна стояти на чолі держав, які безпосередньо йдуть за наддержавами» [8, с. 12–14]. Нове визначення, яке дав Жискар д'Естен французькій геостратегії, є таким: «це європейське будівництво, це також “глобалізм”, низка двосторонніх угод із країнами-постачальниками сировини й енергії та роль Франції як посередника між промислово розвиненими країнами й третім світом».

Геополітична концепція французького президента отримала назву «мондіалізм». Вона передбачала зміцнення атлантичного та європейського векторів зовнішньої політики Франції, а також пошук шляхів розв'язання зовнішньополітичних проблем у світовому масштабі [9, с. 111].

Незмінними залишилися установки на відмову від військової реінтеграції в НАТО, самостійність Франції в питаннях національної безпеки. Збереглася також й орієнтація на створення незалежного Західноєвропейського центру сили з Францією на чолі. Водночас французька геостратегія набула нових рис, про що свідчить висунута соціалістичним керівництвом теза про сумісність принципів національної незалежності із солідарністю Франції з Північноатлантичним Союзом. «Незалежність без будь-яких умов і солідарність із нашими союзниками доповнюють один одного», – підкреслював прем'єр-міністр Л. Фабіус [10, с. 7].

У роки першого президентства Ф. Міттерана в ранг найбільших стратегічних завдань Франції покладено план піднесення на новий рівень політики «Тьєрмондизму» та «Франкофонії» [11, с. 242–244]. Так, наприклад, політика «Тьєрмондизму» визначала необхідність постійного глобального залучення країн третього світу до світових процесів, де Франція виступала в ролі посередника міжцивілізаційного діалогу. Прагнучи взяти на себе відповідальність за налагодження масштабного, багатостороннього співробітництва промислово розвинених країн і країн, що розвиваються, забезпечити Франції місце привілейованого посередника між ними, офіційний Париж проголосив солідарність із національно-визвольними рухами.

Переглядаючи геостратегію Франції, відповідно до нових геополітичних умов, Франція, як вважав Ф. Міттеран, матиме вплив у новій постбіполярній структурі світу лише через сильну об'єднану Європу. У 1995 р. президентом Франції став Жак Ширак. Перші президентські рішення Ж. Ширака були яскравою демонстрацією ідейної спрямованості нового президента на відродження голлістських національно-державних традицій. Його зовнішньополітична доктрина спиралася на традиційні принципи геополітичного кодексу голлізму – збереження незалежності й лідерства Франції в Європі, а також установа рівноваги між європейськими та національними інтересами. У світлі європейського будівництва увагу президента Франції зосереджено навколо концепцій «Європа націй» та «Європа – потуга» («l'Europe-puissance»). Поняття «нації» як первинної складової частини формування архітектури єдиної Європи було ключовим положенням більшості геополітичних ідей Ж. Ширака. Проект «Європа–націй» найбільше відповідав цим поглядам президента і це дає підстави говорити про принциповий вибір французького президента на користь концепції проконфедеративної чи

профедеративної еволюції Європейського Союзу. Метою Жака Ширака було створення єдиної Європи зі світовою відповідальністю, «Європи – Націй», яка мала стати опорою французької стратегії багатопольярного світу. «Багатопольярний світ, до якого ми закликаємо, стане джерелом рівноваги та гармонії», – відзначав Ж. Ширак у своїх виступах. Концепція «Європа – Націй» зберігала національно державний принцип організації Союзу, що відповідало французьким національним традиціям і вимогам регіоналізації. Проте головна увага президента Франції була зосереджена навколо концепції «Європа – потуга» («l'Europe-puissance»). Оскільки, на думку Ж. Ширака, лише сильна Європа здатна утвердитись у якості центру сили та примножити можливості Франції на геополітичній карті світу.

Претендуючи на глобальну присутність, Франція особливо зважає на свій вплив у найближчих до Європи регіонах, де традиційні сфери французької глобальної відповідальності включають Середземномор'я та Африку. Першим кроком у цьому напрямі стала пропозиція президента Ж. Ширака своїм партнерам по ЄС про проведення спільної африканської політики [12, с.139]. У цьому контексті, французький президент намагався залучити ЄС до реалізації великих економічних проєктів, особливо до тих, де намічалася серйозна конкуренція з боку США. У середині 90-х років особливу роль у поширенні планетарного впливу Франції відіграла середземноморська політика країни. Франція запропонувала створити особливу архітектуру середземноморського співробітництва. Ідеться про просування в ЄС (у союзі з Іспанією та Італією) ідеї європейського середземноморського партнерства. Настільки ж збалансовані відносини Париж прагне підтримувати з країнами Південно-Східної Азії. Ідеться про регулярні міжурядові контакти та створення ефективних механізмів економічного співробітництва. Одним із нових азіатських векторів французької політики стало співробітництво з Японією, особливо щодо питання набуття останньою міста-постійного члена Ради Безпеки ООН. Щодо відносин із КНР варто зазначити, що Ж. Ширак виступав за економічне поглиблення двосторонніх зв'язків, оскільки китайський ринок стає привабливим для Франції [13, с. 904].

Загалом, Франція активно заявляє про себе в контексті глобалізації. Але зазначимо, що у світовій торгівлі частка країни стагнувала нижче 4 %, до того ж Франція постійно стикається з конкуренцією з боку держав, що розвиваються: Китаю, Індії, Бразилії тощо. Новий міжнародний поділ праці призводить до офшорингу, особливо в промисловому секторі, та передачі сервісів сторонам із низькими витратами на оплату праці.

Активи, які дають змогу Франції зберегти або навіть посилити свій вплив, можна описати таким чином: більш динамічна демографія, ніж у сусідів, виняткова спадщина, існування інноваційних секторів та ефективність досліджень тощо.

Що стосується роздумів про вплив Франції на міжнародному рівні, то тут Франція може розраховувати на власні активи, а саме: свою присутність за кордоном, власну історію, свої культурні особливості тощо. Але, очевидно, що поява нових країн у багатопольярному світі становить виклик для Франції [15, с. 5].

Ядерний арсенал Франції досі розглядається як важлива страховка від можливих великих загроз у майбутньому, а також і в якості гарантії проведення незалежної зовнішньої політики. Країна має широкий консенсус щодо збереження ядерного фактора стримування як серед політичних партій, так і серед широкої громадськості. Політика «суворої достатності» Франції означає підтримання свого ядерного арсеналу на мінімально необхідному рівні, сумісному зі стратегічним контекстом.

Ця позиція Франції зберігається впродовж кількох років і була підтверджена президентом Макроном у промові про оборону та ядерне стримування в лютому 2020 р.: «Прагнучи до миру, Франція прагне до роззброєння, яке сприяє глобальній стабільності й безпеці. Франція має унікальний досвід, дотримуючись своїх обов'язків та інтересів, вона безповоротно демонтувала свій наземний ядерний компонент, об'єкти для ядерних випробувань і переробки розщеплюваних матеріалів для виробництва зброї та зменшила розмір свого арсеналу, який зараз становить менше 300 боєголовок. Ці рішення відповідають нашій відмові від будь-якого виду гонки озброєнь та збереженню формату нашого ядерного стримування на рівні суворої достатності» [16, с. 7].

Європейський Союз є потугою у світі з потенціалом стати світовою потугою. Франція завжди виступала за Сильну Європу (*l'Europe-puissance*); ця фраза є частиною концепції Європейського проєкту, що не зводиться лише до економічного та торговельного виміру, але також натхнена справжньою політичною волею та наміром впливати на світові справи.

Європейська політична сцена за останні роки стала досить невизначеною, оскільки кілька криз значною мірою сколихнули старий континент, починаючи з BREXIT і піднесення популярності популістських партій по всій Європі, продовжуючи міграційними кризами, кризами єврозони тощо. Усе це призвело до появи декількох сценаріїв та пропозицій щодо майбутнього Європейського Союзу. Франція й Німеччина

завжди були та лишаються в основі процесу прийняття рішень, оскільки вони дві найважливіші та найпотужніші держави-члени Європейського Союзу, особливо виходу із Союзу Великобританії. Останнім часом у франко-німецьких відносинах простежується пожвавлення двосторонніх відносин та рішучість обох країн вести держави-члени ЄС до майбутнього європейського проєкту, що є одним із пріоритетних векторів геополітичного розвитку зовнішньої політики Франції [17, с. 160–175].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, дослідження механізмів трансформації геостратегії Франції доводить, що, попри ті зміни, яких зазнала французька геостратегія за роки існування V Республіки, її основні риси залишилися незмінними: захист національних інтересів Франції на локальному, регіональному та глобальному рівнях, продовження європейського будівництва й прагнення Франції відігравати особливу роль на міжнародній арені. Ці риси були характерні для французької геостратегії протягом майже піввікового періоду історії. Геополітична доктрина, створена Ш. де Голлем, нині є фундаментом, на якому ґрунтується геополітичний розвиток Франції. До сьогодні її основні принципи залишилися незмінними: захист національних інтересів Франції на локальному, регіональному та глобальному рівнях, продовження європейського будівництва й прагнення Франції відігравати особливу роль на міжнародній арені. Це бажання спирається також і на «ядерне мислення» вищого політичного й військового керівництва Франції. Ядерна зброя уявляється керівництву країни єдиним засобом, здатним, з одного боку компенсувати вразливість такої середньої країни, як Франція, перед іншими ядерними наддержавами, а з іншого – створює можливості для зовнішньополітичного маневрування Франції на міжнародній арені. Підкреслимо, що Франція лишається визначальною державою для формування спільної політики Євросоюзу, становим хребтом економічної потуги, колективної безпеки та мирного існування на континенті. Разом з іншими європейськими державами Французька Республіка доєдналася до санкцій щодо протидії агресивній війні Росії в Україні та надає Україні військову й гуманітарну допомогу. У зв'язку із сучасними викликами пріоритет геостратічного вектора складається з енергетичного, оборонного та безпекового питань, що, зі свого боку, потребує окремого аналізу й прогнозування відхилення від традиційної геополітичної доктрини, створеної Ш. де Голлем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Carmoy, G. (1967). *Les politiques etrangeres de la France*. Paris.
2. De, Gaulle Ch. (1962). *Mémoires d'espoir*. Omnibus. Paris.
3. Cerny, Ph. (1980). *The politics of grandeurs. Ideological aspects of de Gaulle's policy*. Cambridge univ. press.
4. Колосков, И. А. (1976). *Внешняя политика V Республики. Эволюция основных направлений и тенденций*. Наука.
5. De, Gaulle Ch. (1970). *Discours et messages*. Paris.
6. Pompidou, G. (1975). *Entretiens et discours*. Plon.
7. Giscard d'Estaing, V. (1984). *Deux francais sur Trois*. Fayard,
8. Славенов, В. П. (1975). *Очерки внешней политики Франции*. Наука.
9. Doly, C. (1977). *Strategie France-Europe*. Paris
10. Védrine, H. (1996). *Le mondes de François Mitterand*. Paris.
11. Ardagh, J. (2000). *France in the New Century. Portrait of a Changing Society*. New York: Penguin Books.
12. Duroselle, J.-B. (1982). *Tout empire perira*.
14. Politique étrangère, № 4 (1995). *La France en quête d'une nouvelle politique africaine*.
15. Delmas, J.-C. (2011). *La France et l'Europe dans le monde*. Géographie première S.
16. Mills, C. (2020). *The French nuclear deterrent*. The house of commons library No 4079.
17. Stretea, A. (2018). *Facultatea de Studii Europene, The French-German approach on the future of the European union*. On-line journal modelling the new Europe. No 25.

REFERENCES

1. Carmoy, G. (1967). *Les politiques etrangeres de la France*. Paris (in French).
2. De Gaulle, Ch. (1962). *Mémoires d'espoir*. Omnibus. Paris (in French).
3. Cerny, Ph. (1980). *The politics of grandeurs. Ideological aspects of de Gaulle's policy*. Cambridge univ. press (in English).
4. Koloskov, I. A. (1976). *The Foreign Policy of the Fifth Republic*. The evolution of the main directions and trends. The science (in Russian).
5. De Gaulle, Ch. (1970). *Discours et messages*. Paris (in French).
6. Pompidou, G. (1975). *Entretiens et discours*. Plon (in French).
7. Giscard d'Estaing, V. (1984). *Deux francais sur Trois*. Fayard (in French).
8. Slavenov, V. P. (1975). *Essays on the foreign policy of France*. The science (in Russian).
9. Doly, C. (1977). *Strategie France-Europe*. Paris (in French).
10. Védrine, H. (1996). *Le mondes de François Mitterand*. Paris (in French).
11. Ardagh, J. (2000). *France in the New Century. Portrait of a Changing Society*. New York: Penguin Books (in English).
12. Duroselle, J.-B. (1982). *Tout empire perira* (in French).
14. Politique étrangère, № 4 (1995). *La France en quête d'une nouvelle politique africaine* (in French).
15. Delmas, J.-C. (2011). *La France et l'Europe dans le monde*. Géographie première S. (in French).

16. Mills, C. (2020). *The French nuclear deterrent*. The house of commons library No 4079 (in English).

17. Stretea, A. (2018). *Facultatea de Studii Europene, The French-German approach on the future of the European union*. On-line journal modelling the new Europe. No 25 (in English).

Матеріал надійшов до редакції 28.02.2023 р.

УДК 327:061.2

Дмитро Коротков,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
політичних наук і практичної філософії,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця,

Dmytro.korotkov@hneu.net

ORCID ID: 0000-0003-2732-0824

DOI 10.29038/2524-2679-2023-01-17-30

«THINK TANKS» ЯК СУЧАСНІ АКТОРИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ: БОРОТЬБА В ПРОСТОРІ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

У статті здійснено аналіз змісту аналітичних центрів США та Китаю і їх впливу на процес прийняття політичних рішень керівництвом країни. Зазначено, що «Think Tank» існують у державах із різними типами політичних режимів (як у демократичних, так і в авторитарних), тим самим засвідчують свою суспільну значущість, а також здатність до адаптації до різних умов функціонування. Констатовано, що Think Tank у демократичних країнах уже давно відіграють провідну роль у формуванні політики, пропонуючи експертні оцінки різноманітних ситуацій від боротьби з глобальною економічною кризою до аналізу бойових дій.

Аналітичні центри авторитарного простору мають свої особливості. У рамках чинних китайських аналітичних центрів не існує значного